

Одакле долазимо? Ко смо? Куда идемо?

Поштоване даме и господо, цењени учесници конференције, Поштоване екселенције, ...

Задовољство ми је и част што имам прилику да вам се данас обратим у име Завода за унапређивање образовања и васпитања у вези са темом дигиталног грађанског васпитања. У претходном излагању укратко сте сазнали о Дигиталном грађанском васпитању – које полако постаје кључно за обликовање одговорних грађана у савременом друштву. Ове године на јесен је велика конференција у Љубљани поводом ове теме. Додао бих још једно, можда најједноставније појашњење шта је заправо Дигитално грађанско васпитање: то је развијање демократских компетенција у дигиталном свету. Или мало шире: предмет који је у десет области покушао да покрије већину активности у дигиталном свету доносећи стандард понашања у складу са демократским компетенцијама.

Министарство просвете и Завод за унапређивање образовања и васпитања у Србији континуирано унапређују образовање у "дигиталном трчању" кроз време. Живимо у свету у коме дигиталне технологије мењају начин на који комуницирамо, учимо, радимо, али и начин на који учествујемо у друштвеном животу. Урађено је много, што се тиче дигиталног образовања, учења о вештачкој интелигенцији, коришћења дигиталних алата, дигиталних уџбеника, унапређивали смо дигиталне компетенције, дигиталне обуке итд.

Ипак, чега немамо више? Немамо више много времена, јер смо спори за брзину дигиталног развоја. И колико год да смо трчали, нисмо довољно успели. Зато је врло важно, не само да младе генерације научимо дигиталним вештинама, већ и да их научимо како да те вештине користе одговорно, критички и безбедно. Живимо у добу у коме се време убрзало, вештачка интелигенција је за два месеца ушла у масовну примену, док је нпр. изуму телевизора било потребно 40 година за масовно коришћење, а за смартфон 15.

Све више људи живе у вирителним световима, комуницирају, раде, уче, воле, док се снага персоналних рачунара удвостручује сваких 18 месеци. Тај свет ће постајати све раскошнији и примамљивији, а вероватно ћемо у једном тренутку имати и суперинтелигенцију бесконачно паметну. Да ли смо дизајнирали неки од могућих лоших крајева наше судбине? Шта ће тада такав ентитет урадити с нама, његовим творцем? Дигитална стварност ће бити све мање предвидива, детерминисана, а све више непредвидива. Не можемо знати, али можемо претпоставити да ће Дигитално грађанско васпитање у ствари постати основни предмет који ће покушати да кроз учење од малих ногу осигура безбедније живљење у дигиталној стварности. Ми не можемо ученике научити свим безбедоносним ризицима, али можемо их учити да мисле, истражују. Дигитално грађанско васпитање је уопште васпитање живљења у дигиталним условима. Образујемо ученике, гајимо нашу децу и надамо се да ћемо да их оснажимо за све изазове које ће им неизвесна будућност доносити... Да бисмо децу спремили за свет непознате будућности: школа треба да учи дете како да учи, и како да мисли кроз логичке чињенице; како да теоријска знања примени у пракси, и наравно да стекне радне навике, односно личну мотивацију. Наставник који прича готова знања је превазиђен, јер то сада може Вештачка интелигенција. Зато будућност тражи наставника који ће је спреман константно мењати како би дошао с ученицима до знања које мисли, а не знања које образује.

Отуда су теме дигиталног грађанског васпитања веома важне. У овом тренутку много је важно подићи свест о значају такве теме и то радити континуирано, у школама у медијима, у друштву, у кући. Иако постоји доста индиција да треба да се плашимо будућности, (у исто време) треба и да победимо страх од промене и новог доба. Алгоритми увелико управљају нашим животом, а и ми сами смо нека врста алгоритма, само све лошијег: не знамо више телефонске бројеве напамет, рачунске операције и многе оперативне послове препуштамо дигиталним алатима, те је бесмислено веровати да можемо побећи од вештачке интелигенције. Зашто бисмо уопште и бежали од ње? Морамо научити да живимо с њом.

Због чега је уопште важно и нашој земљи и свакој земљи овај предмет?

Дигитално грађанско васпитање подразумева развој свести о дигиталном идентитету, приватности, медијској писмености, разумевању одговорности сваког од нас за садржаје које делимо, информације којима верујемо и начин на који поступамо према другима у дигиталном простору. Наша заједничка одговорност јесте да ученицима пружимо знања која ће им помоћи да доносе исправне одлуке, да препознају манипулацију информацијама, штите сопствену и туђу приватност и активно учествују у дигиталној заједници на позитиван начин, јер будућност нашег друштва зависи од дигитално освешћених грађана које данас образујемо..

Дигитални промотери су претходне две године имали сваког месеца састанке радне групе, као и сусрете у Стразбуру. Урадили смо модел курикулума који је подељен у четири групе. Те групе мање-више покривају сваки узраст у образовању и свака група има до 10 исхода из 10 области дигиталног грађанског васпитања. Тај документ треба да се финализира ових дана и затим ће бити доступан тако да га сваки образовни систем развија самостално у зависности од својих специфичности. Има више могућности на који начин се он може имплементирати, нпр. да буде део Грађанског васпитања, или да буде посебан предмет, или да се кроскурикуларно ради кроз предмете са којима се може довести у везу на директан или индиректан начин. Ту су и ваннаставне активности, слободне наставне активности и пројектна настава.

Што се тиче нашег рада у Србији, наш приступ је кроскурикуларан. Ми ћемо наставити да радимо као што смо радили и демократске компетенције са канцеларијом Савета Европе, тако да кроз обуке, национални портал, приручнике, апликације настављамо у смеру међупредметног повезивања, израде слободних наставних активности и развијања европског курикулума тј. универзалних вредности у дигиталном свету.

Управо се тим и враћам на почетак, када сам поменуо да наставник више не може бити магацин знања који ће правити од ученика наредне магацине. Прво, зато што више и нема довољно знања и информација које имају нове технологије; његова улога може бити више педагошка, јер се и оставља простора да се више бави социоемоционалним развојем ученика, пошто вештачки аватари могу репродуковати и презентовати све чињенице ученицима. Наставник може сваком предмету приступити међупредметно и повезати градиво са темом демократских компетенција. Онесу узгред и део европског курикулума за дигитално грађанско васпитање, јер поштовање права других, поштовање различитости, емпатија и толеранција, приватност, ... су уопште узев универзалне вредности којима треба да се руководимо и живимо у складу са њима како у стварности, тако и у дигиталној реалности.

Због тренда развоја дигиталног света ми немамо више избора него да прихватимо благодати нових технологија и да темељито разрадим нове методе, наставе и нове моделе вредновања понашања у таквом свету. Стога Дигитално грађанско васпитање видим ускоро као тему око које ће се груписати многи предмети у школи, а улога наставника ће се појачати у оној његовој најважнијој, *не толико у уливању знања колико у стимулисању ученика у његовој љубави и стремљењу ка вредностима.*

И за крај можда ми, људи и не можемо знати Одакле долазимо? Ко смо? И куда идемо? али кроз образовање и изнова и изнова учењем о врлинама можемо да одредимо какви то треба да будемо, пре него што одемо из ове космичке стварности.